

prof. dr hab. Iwona Hofman
Instytut Nauk o Komunikacji
Społecznej i Mediach UMCS

Wpłynęło do Dziekanatu WZIKS
Data 08.03.2024
Podpis

Recenzja pracy doktorskiej

mgr. Tomasza Paętki, zatytułowanej „Medializacja nauki w wybranych portalach internetowych”, ss. 304.

Pracę doktorską mgr. Tomasza Paętki oceniałam w sierpniu 2023 roku, kierując ją do poprawy. W recenzji wówczas sporządzonej zawarłam siedem rozwiniętych uwag i postulatów naukowych, które sformułowałam ze względu na wyrazisty komponent medioznawczy decydujący o interdyscyplinarnym charakterze pracy, a także z powodu wątpliwości odnośnie do aparatu naukowego.

Praca doktorska została przygotowana w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu (obecnie dziedzina nauki społeczne, dyscyplina nauki o zarządzaniu i jakości, zgodnie z zarządzeniem MEN z 11.10.2022 r.). Stwierdzam, że rozprawa mieści się w dyscyplinie nauka o zarządzaniu szczególnie w obszarze zarządzania wiedzą. Argumentem rozstrzygającym jest w tym przypadku metodologia dostosowana do celu badawczego. Cel ten Doktorant określił jako „próbę ustalenia stanu upowszechniania nauki w Polsce w obszarze Internetu jako procesu medializacji nauki oraz uzyskania odpowiedzi na pytanie, jak przedstawia się sytuacja upowszechniania nauki we wskazanej sferze i jakie okoliczności decydują o tym procesie, ze szczególnym uwzględnieniem roli człowieka” (s.15). Cel pracy został sformułowany prawidłowo, a aktualne kierunki rozwoju polityki naukowej państwa (w tym także m.in. kryteria ewaluacji jednostek naukowych) sprawiają, że problemy przedstawione w rozprawie zyskują na znaczeniu.

W strukturze pracy Doktorant wyróżnia trzy zasadnicze rozdziały, wstęp, zakończenie, bibliografię z wyróżnieniem stron internetowych, spis tabel. Rozprawę poprzedza anglojęzyczne streszczenie. Uwzględniając uwagi zawarte w recenzji z 28 sierpnia 2023 roku, mgr Paętko poszerzył rozdziały pierwszy i drugi oraz dodał postulowane zakończenie (łącznie praca zwiększyła objętość o 37 stron). Rozdział trzeci, „Metodologia badań” pozostał bez zmian, co tłumaczy fakt, że zgromadzony materiał badawczy dotyczy okresu zamkniętego w cezurze chronologicznej: czerwiec 2016 - luty 2017.

Rozdział pierwszy, „Upowszechnianie, popularyzacja i promocja nauki” składa się z czterech podrozdziałów i swoistego wstępu (bez tytułu), w którym Autor wyjaśnia tytułowe kategorie związane z komunikowaniem naukowym i dystrybucją wiedzy. Wskazuje na synonimiczność pojęć: upowszechnianie, popularyzacja, promocja, wykorzystując literaturę przedmiotu, poczynając

od pierwszych, kluczowych ustaleń Bohdana Suchodolskiego i Leszka Zasztowta (l. 70 i 80 XX w.). W podrozdziale poświęconym omówieniu przykładów upowszechniania nauki na tle historii (od megalitu) znajdują się obszerne odniesienia do współczesności (s. 34-37). Doktorant dodał charakterystykę społecznego ruchu naukowego w Polsce, punktując zadania Rady Towarzystw Naukowych i Rady Upowszechniania Nauki przy Prezydium PAN definiowane w XXI w. Podkreślił znaczenie towarzystw naukowych w kontekście tytułu rozdziału. Zagadnienia te są także omówione w podrozdziale 1.4 (s. 58-65). Tym samym, mgr T. Pałetko odpowiedział na uwagi dotyczące podmiotów ustawowo lub statutowo zobowiązanych do prowadzenia działalności upowszechniającej naukę. Ponadto, w rozdziale pierwszym widoczne jest dążenie Doktoranta do możliwie precyzyjnego definiowania pojęć (cytowanie autorów o różnych podejściach teoretycznych) a zarazem niuansowania relacji pomiędzy nauką i wiedzą, nauką i filozofią, co uważam za ciekawy ślad krystalizacji zainteresowań badawczych Doktoranta.

Rozdział drugi, „Medializacja nauki jako proces społeczny, ekonomiczny i kulturowy”, w pierwszej wersji pracy wzbudzał najwięcej moich wątpliwości ze względu na zredukowanie procesów mediatyzacji do zakresu pierwotnego, krótko używanego w Polsce terminu medializacja (redukcja w warstwie teoretycznej) i do „indywidualnych oraz społecznych zdolności komunikacyjnych” (s. 84, redukcja pragmatyczna). W obecnie przedłożonej rozprawie, mgr T. Pałetko podjął próbę uporządkowania ujęć i koncepcji mediatyzacji i medializacji, dodając obszerne wyjaśnienia historii, istoty, zależności i korelacji obu pojęć (s.76,80 -83, 84). Z uznaniem zauważam, że bibliografia rozprawy została w tym zakresie uzupełniona przez prace takich badaczy jak: Andreas Hepp (twórca pojęcia „głębokiej mediatyzacji”), Göran Bolin, Nick Couldry, Katarzyna Kopecka-Piech, Ewa Nowak-Teter; ich twórczość naukowa wpływa na rozwój badań mediatyzacji. Doktorant wykazał, że rozumie różnice pomiędzy mediatyzacją i medializacją, ale pomimo „historyczności” pojęcia medializacja, stosuje je na potrzeby pracy. Jak wyjaśnia : „współcześnie funkcjonujące rozumienie terminu mediatyzacja, jakie ukształtowało się po opublikowaniu książki *Deep Mediatization* A. Heppa, nie w pełni odpowiada problematyce poruszanej w niniejszej pracy. Autor, poszukując więc właściwego określenia dla opisywanych przez siebie zagadnień, pozostawia także to stare. Badania realizowane na potrzeby niniejszej pracy, prowadzone były przed wydaniem wspomnianej pozycji, a więc jeszcze przed uporządkowaniem sfery pojęciowej wokół terminów medializacja i mediatyzacja i przeniesienia akcentów w publikacjach naukowych na ostatni z nich. Przytoczony kontekst teoretyczny i definicyjny, m.in. Steinmaurera oraz ukierunkowania społeczne, a nawet prawne, sprzed kilku lat wpłynęły na decyzję o pozostawieniu obu terminów i zachowaniu części odwołań w takim kształcie w jakim służyły za punkt odniesienia przy tworzeniu koncepcji teoretycznej i metodologicznej pracy” (s. 81). Przyjmuję te wyjaśnienia za wystarczające, tym bardziej, iż Doktorant pogłębił refleksję metanaukową zestawiając ujęcia koncepcyjne mediatyzacji

i medializacji. Przykładowo, przyjmuje za najbliższą własnym badaniom definicję zawartą w „Słowniku terminologii medialnej” pod redakcją Walerego Pisarka (s. 83) – „proces pośrednictwa mediów w poznawaniu świata”, itd., a jednocześnie podkreśla kompetencje medialne uczestników procesów komunikacji społecznej zapośredniczonej.

Rozdział drugi został ponadto wzbogacony o rozważania na temat „edukacji rozrywkowej” (edutainment) wynikającej z funkcji ludyczej i scalającej mediów, które należy uwzględniać w związku z popularyzacją nauki (s. 87 - 88). Mgr T. Pałetko bardzo dobrze przedstawił problemy komunikowania naukowego, komunikacji w nauce oraz dyskursu w nauce w kontekście autorskiego wyboru definicji medializacji (s. 93-101, 104-106). W tej części rozważań również zauważam istotne aktualizacje bibliografii, m.in. cytowane są prace Marceliny Zuber, Emanuela Kulczyckiego, Magdaleny Szpunar, Grzegorza Ptaszka, co bardzo dobrze świadczy o zdolności Doktoranta do krytycznej oceny stanu badań.

Rozdział pierwszy i drugi stanowią w pracy część teoretyczną. Rozdział trzeci, „Metodologia badań” dopełnia strukturę pracy analizami źródeł wywołanych w postaci 12 wywiadów pogłębionych z dziennikarzami o różnym doświadczeniu zawodowym; wywiady te przeprowadzono 6 lat temu, co musi rzutować na ocenę aktualności wniosków dotyczących dynamicznie rozwijającego się środowiska komunikacyjnego, jakim jest internet. W tej wersji pracy Autor odniósł się krótko do medioznawczych badań kondycji dziennikarstwa (s. 130). Przyjmują za uzasadnione przyjęcie metodologii teorii ugruntowanej ze względu na podkreślony przez Doktoranta aspekt jakościowy. Sformułowanie pytań badawczych (o stan upowszechniania nauki w Polsce oraz o okoliczności decydujące o kształtowaniu treści medialnych związanych z upowszechnianiem nauki) oraz pytań zastosowanych w wywiadach pogłębionych (s. 132 - 133) jest poprawne. Pozytywnie oceniam realizację badań opisaną w podrozdziałach 3.4 i 3.6. Drzewo kategorii i powiązania kategorii zostały opisane starannie z odniesieniami do materiału źródłowego. Uwzględniając ustalenia mgr. T. Pałetki dotyczące obecnego wymiaru współpracy zróżnicowanych podmiotów naukowych (uniwersytety, sieci badawcze, towarzystwa naukowe) z dziennikarzami naukowymi (w tym blogerami) można podjąć polemikę na gruncie interpretacji wyników badań, przykładowo w kategoriach „problemy popularyzacji nauki”, „współpraca z naukowcami”, „współpraca z PR - owcami”, „źródła informacji o nauce”. Interpretacje wypowiedzi dziennikarzy i same wypowiedzi mają dzisiaj wartość historyczną i tylko częściowo mogą być rozpatrywane w odniesieniu do rozwiniętej sieci komunikacyjnej, w której nową kategorią, determinującą atrakcyjność i skuteczność komunikacji staje się użytkownik. Oceniając zatem wysiłek badawczy Doktoranta i rzetelność przeprowadzonych analiz, przyjmuję, że rozdział trzeci pracy dokumentuje pewien etap w procesie zmian komunikacji naukowej (popularyzacji nauki) realizowanej w internecie (reprezentacja 12 wybranych dziennikarzy) dzięki kompetencjom komunikacyjnym

społecznym i indywidualnym (medializacja). W konsekwencji tego uporządkowania, podrozdziały 3.7 „Podsumowanie zrealizowanych badań” i 3.8 „Wnioski” układają się w spójną całość zawierającą katalogi odpowiedzi na pytania badawcze. Odpowiedzi te można uznać za punkty wyjścia do dalszych badań poszerzonych o metody ilościowe i uwzględniających zmiany uwarunkowań prawnych i społeczno - kulturowych procesów komunikacji naukowej.

Praca doktorska została uzupełniona o Zakończenie, w którym mgr T. Pałetko podkreślił dwa problemy charakterystyczne dla komunikacji naukowej tj. nieadekwatność języka naukowego do przekazu medialnego oraz brak systemowych zachęt dla naukowców popularyzujących naukę.

Bibliografia, uporządkowana alfabetycznie, zawiera reprezentatywny przegląd literatury uzupełniony w zakresie teorii mediatyzacji oraz funkcjonowania społecznego ruchu naukowego.

Wartość poznawczą pracy wzmacnia infografika.

Badania omówione w pracy doktorskiej „Medializacja nauki w wybranych portalach internetowych” zostały zrealizowane, jak napisałam wcześniej, w paradygmacie dyscypliny nauki o zarządzaniu (obecnie nauki o zarządzaniu i jakości) ze względu na metodologię. Przedmiot badań leży na styku kilku dyscyplin, w tym: nauk o komunikacji społecznej i mediach. Doktorant ma świadomość interdyscyplinarności pracy.

Poprawiona wersja pracy zawiera odniesienia i uzupełnienia postulowane w recenzji z 28 sierpnia 2023 roku. Stanowi ciekawą próbę określenia czynników warunkujących efektywną komunikację naukową w kontekście zarządzania wiedzą.

Ze względu na pozytywną ocenę pracy doktorskiej (zgodnie z kryteriami ustawowymi) wnoszę o dopuszczenie mgr. Tomasza Pałetki do kolejnego etapu przewodu doktorskiego.

Lublin, 28 lutego 2024 roku.